



## S. NEVZOROVA-SESTERNINA



### SIVUJA MUISTELMISTA

Saavuin Pietariin lokakuun 26 päivän kirkkaana pakkasaamuna 1893. Vihdoinkin oli toteutunut se, mihin olin monien vuosien aikana pyrkinyt. Olin Pietarissa, Korkeimmilla kursseilla. Eikä se ollut unta. Sydän sykki ilosta, en suorastaan uskonut suureen onneeni... Asemalla oli minua vastassa Zina siskoni<sup>1</sup>. Ajoimme Vasiliostroviin, Malyi kadulle. Zina asui yhdessä kurssilaistoverinsa — Apollinaria Jakubovan kanssa. Apollinaria oli erinomainen ihminen,— älykäs, lujaluontoinen, päättäväinen ja poikkeuksellisen vilpitön. Vilpillisyys oli tyyten vierasta hänen kristallinpuhtaalle luonteelleen. Hän työskenteli kauhean itsepintaisesti ja sitkeästi. Hän oli parhaimpia työläisten sunnuntaikoulun opettajia Nevan tullin piirissä (yhdessä N. K. Krupskajan, L. M. Knipovitšin ym. kanssa). Hän valitsi sieltä työläisiä vallankumouksellisiin propagandakerhoihin. Myöhemmin hän oli myöskin „Taisteluliiton” toimeliaimpia, uskollisimpia jäseniä sen perustamisesta alkaen. Hän oli kuin terveyden perikuva: harteikas, ruskea pää pystyssä, pienet kirkkaanruskeat silmät ja ihon väri aina heleän punakka. Tuntui aivan kuin hänestä olisi uhonnut peltoruohojen raikkaus. Me kutsuimme häntä „maan voimaksi”. Hän kuoli ennenaikaisesti keuhkotautiin toukokuussa 1913.

Vaikka Apollinaria muuttikin vuokseni toiseen asuntoon (sisa-  
reni huone oli pieni), olimme me kolmisin aina yhdessä. Menin Korkeimmille kursseille kuin johonkin pyhättöön odottaen saavani vastauksen kaikkiin niihin kysymyksiin, joita minulle oli kertynyt niin paljon. Mutta kaiken mikä on arvokasta ja parhainta sain muualta. Minulle selvisivät kaikki puutteellisuudet tiedois-

---

<sup>1</sup> Zinaida Pavlovna Nevzorova-Kržižanovskaja.— *Toim.*

sani kipeään kirkkaina. Minulle oli nyt tärkeintä työnteko, kirjallisuuteen tutustuminen ja opiskelu päivästä päivään. Näin erittäin hyvin, miten kauas edelle minusta olivat kehityksessään menneet Zina ja Apollinaria, jotka olivat jo viimeisellä kurssilla. Kolme Pietarissa viettämäänsä vuotta olivat koituneet heille suureksi hyödyksi kaikissa suhteissa. Sitä vastoin minä olin sinä aikana asunut kaukana syrjäseudulla, jossa ei ollut tarvittavaa kirjallisuutta eikä arvovaltaista ohjausta, ja kaiken lisäksi tunsin itseni aivan ujoksi.

Marraskuun alussa, pari viikkoa saapumisestani, Zina ilmoitti minulle, että huoneessamme on illalla mielenkiintoinen kokous. Tulisi tuttavien teknologeja, joista olin kuullut siskolta ja Apollinarialta, ja eräihin olin jo tutustunutkin. Heidän kanssaan pitäisi tulla myöskin äskettäin Samarasta saapuneen V. I. Uljanovin, erittäin viisaan, tavattoman sivistyneen miehen. Niin puhuivat kaikki silloin hänestä. Luetaan Herman Krasinin kirjoittama artikkeli markkinoista. Markkinakysymys kiinnosti silloin kaikkia nuoria marxilaisia Pietarissa.

Siitä illasta on kulunut jo 36 vuotta, mutta muistan kuin eilisen päivän meidän pienen yksi-ikkunaisen pitkän huoneemme, jossa oli vihreä sohva ja kaksi sänkyä. Tällä sohvalla pöydän ääressä istui se uusi, kiinnostava mies. Vladimir Iljitš oli silloin vasta 23-vuotias. Lampunvalo valaisi hänen korkeata, jyrkkää otsaansa ja ruskeahkoja hiuskiehkuroita jo huomattavan kaljun ympärillä, laihakkoja kasvoja ja pientä leukapartaa. Huomautuksensa Herman Krasinin kirjoituksen johdosta hän luki vihkosta. Hänen vastapäätä sängyllä istui Gleb Kržižanovski jännittyneenä kuin nuoli, toiset istuivat ympärillä tuoleilla. Siinä olivat aina ulkomuodoltaan rauhallinen, mutta kiivas väittelijä Starkov, pitkä kaunis P. Zaporožets, tanakka vaaleatukkainen Vanejev ja hermostunut, vilkas Silvin. Sängyllä istuivat Zina ja Apollinaria, ja uunin luona seisoj pitkä korkeatsainen Herman Krasin kädet selän takana. Syrjässä pikku pöydällä kiehui samo-vaari, oli laseja, leipää ja voita. Minä emännöin. Vladimir Iljitš lopetti lukemisen. Alkoi kiivas väittely. H. Krasin antoi omia selityksiään, etupäässä kiivasteli Kržižanovski, vastustivat Starkov, Vanejev ym. Vladimir Iljitš oli vaiti, kuunteli tarkkaavaisesti kääntäen terävien, nauravien ja tutkivien silmiensä katsetta toisesta toiseen. Viimein hän otti puheenvuoron, ja heti koitti hiljaisuus. Kaikki kuuntelivat poikkeuksellisen tarkkaavaisesti, miten Vladimir Iljitš pani matalaksi H. Krasinin ja eräät muut, jotka olivat väittäneet häntä vastaan. En muista enää hänen todisteitaan, mutta kirkas kuva on säilynyt niiden kumoamattomuudesta. Näin silloin Vladimir Iljitšin ensi kertaa elämässäni. Ja heti hän toi mukanaan jotain kirkasta, elävää, uutta ja torjumatonta. Minä, villi syrjäseudun tyttö, olin suorastaan järkyttynyt

tämän illan johdosta. Pää oli aivan pyörällä ajatuksista. Ja niin elävänä ja kirkkaana muistuu mieleen tuon illan kuva. Aivan kuin eilen eikä 36 vuotta sitten olisi Vladimir Iljitš seisonut huoneessamme musta karitsannahkakauluksinen päällystakki yllään. Hie-man kumarassa ja painaen karitsannahkalakkia syvemmälle päähänsä hän nauroi ja laski nuorekkaan ihastuttavasti leikkiä poistuen eräänä viimeisenä huoneestamme.

Muistot kohoavat mieleeni erillisinä kirkkaina kuvina...

Oli menossa toinen vuosi elämästäni ja luvuistani kursseilla — vuosi 1894—95. Sinä vuonna, kuten aina, oli minulla kovin vähän rahaa, siksi asetuin erään kurssilaistoverini kanssa maksuttomaan pieneen huoneeseen Annenskin osaston suuressa talossa<sup>1</sup> erään Izmailovin komppanian kadulla.

Se oli kovin kaukana Vasiliostrovista. Täytyi kuluttaa paljon aikaa ja voimia jalan kulkemiseen kursseille. Sen vuoksi työskentelin sinä syksynä etupäässä Yleisessä kirjastossa, joka oli paljon lähempänä asuntoani. Istuin tavallisesti kirjastossa päiväkaudet, aivan sen sulkemiseen saakka. Poistuin pää raskaana, väsyneenä, nälkäisenä, mutta sangen hyvilläni ja tyytyväisenä: ensi kerran elämässäni tein näin kovasti työtä itseäni varten. Hyvin usein näin siellä Vladimir Iljitšiä, joka koottuaan ympärilleen isot pinakat kirjoja luki hyvin paljon ja uutterasti, mutta enemmän kirjoitti. Kirjapinkkojen takaa näkyi useinkin vain hänen päänsä ja korkea kaunis otsansa. Joskus palasimme yhdessä kirjastosta: meillä oli sama matka, hän asui Kasakkakadulla, lähellä Izmailovin komppanioita. Muistan, kuinka kerran riensimme nopeaa vauhtia Nevskiä pitkin Anitškovin palatsin ohi. Se oli joulukuun alussa. Hän siristi teräviä, kirkkaita silmiään, katsahti palatsiin ja iloisesti leikkiä laskien sanoi: „Kunpa tuonne olisi heittää hyvä appelsiini!”

Läheni joululoma. Valmistauduin Vanejevin (häntä kutsuttiin „Mininiksi”) kanssa matkustamaan koko kuukaudeksi Nižniin. Aivan lähdön edellä tunsin pahoinvointia, ja meidän kurssien lääkäri kirjoitti minulle aspiriinia. Apteekissa lienee sotkettu lääke: minulle annettiin aspiriinin asemesta atropiinia. Mitään aavistamatta nautin pulverin ja menin tainnoksiin. Pelästyin kovin kaikkia kanssani asuvia kurssilaisia, jotka hakivat luokseni pian useita lääkäreitä ja he määräisivät minulle pitkäaikaisen levon ja vahvistetun ravinnon. Ja niin istuin seuraavana päivänä lääkärien käynnin jälkeen pienessä huoneessani lämpöiseen huiviin kääriytyneenä. Olin vielä aivan voimaton. Yhtäkkiä

<sup>1</sup> Tämä oli suunnattoman suuri talo, joka oli kokonaan erilaisten hyväntekeväisyyslaitosten käytössä. Osa huoneista yhdessä kerroksessa oli annettu maksuttomaksi yhteisasuntolaksi Pietarin kaikkien oppilaitosten, pääasiassa kättilö- ja välskäriskurssien naiskurssilaisia varten.— S.N.—S.

avautui ovi, ja huoneeseen astui Vladimir Iljitš. Suorastaan tyrmistyin. Hän otti tuolin, istuutui viereeni ja kyseli ystävällisesti ja lempeästi terveyttäni, mielialaani ja matkallelähtöäni Nižniin. Muistan selvästi vielä nytkin Vladimir Iljitšin herttaiset, suopeat kasvot. Minua liikutti syvästi hänen toverillinen huomaavaisuutensa. Hän uurasti silloin tavattomasti, oli aina toimessa ja sittenkin löysi hetken pistäytyä sairaan toverinsa luona.

Muistelmat liitävät... Koska kerhomme toiminta oli salaista, ei poliisin vuoksi kokoonnuttu ryhmiin, mutta päätettiin kuitenkin vaikka edes kerran kerääntyä yhteen ja viettää ilta nuorekkaasti ja hauskasti. Ajoimme Metsäinstituuttiin. Siellä oli jäämäkiä ja pieni ravintola, jossa voi pysähtyä, juoda ja syödä. Oli ryhdytty kaikkiin mahdollisiin varokeinoihin. Matkustettiin eri asemilta ja eri teitä. Mutta siitä huolimatta oli tämä matka tullut santarmihallinnon tietoon, ja myöhemmin useita meistä kuulusteltiin sen johdosta. Ravintolan isossa huoneessa juotiin iloisella joukolla teetä ja aterioitiin. Kun oli laskettu yltäkyllin korkeaa jäämäkeä, palattiin jälleen huoneeseen, laulettiin, tanssittiin venäläistä kansantanssia ja kasakkaa. Erikoisen mainiosti tanssi Pjotr Zaporožets, ja hänen vierellään teki Mihail Nazvanov melankoolisesti, mutta hartaasti tanssikuvioita. Vladimir Iljitš oli erittäin iloinen, laski leikkiä, nauroi, otti mitä vilkkainta osaa kuorolauluun ja mäenlaskuun. Pietariin palasimme kaikki pieninä ryhminä rekiveikoilla ja rautateitse. Oli pakkanen, lumista ja taivas tähtiä täynnä. Tunsimme kaikki itsemme nuorekkaiksi ja reippaiksi!

Pian tämän hauskan retkemme jälkeen, nimenomaan maaliskuussa, Vladimir Iljitš sairastui vaikeasti keuhkokuumeeseen. Ei ollut (ennenkuin hänen äitinsä Maria Aleksandrovna tuli) kuka olisi huolehtinut hänestä. Ja niinpä kävimmekin vuorotellen hänen luonaan ja teimme hänelle kaiken välttämättömän: vaihdoimme haudesidoksia, juotimme teetä, kävimme hakemassa lääkkeitä jne. Ja kaikki ehättivät tekemään hänelle jotain hyvää. Puolentoista vuoden aikana, jotka hän asui Pietarissa, kaikki oppivat pitämään hänestä vilpittömästi ja antamaan hänelle arvon. Eikähän muuten voinut ollakaan.

Tuskin parannuttuaan istuen vielä sängyssä hän ei kuluttanut hetkeäkään turhaan: luki ja kirjoitti koko ajan. Muistaakseni hän luki silloin K. Marxin III osaa.

Kaikkiin näihin pieniin katkelmiin tekee mieli lisätä vielä eräs kirkkaimmin muistissa säilynyt hetki. Oli toukokuun loppu 1900. Vladimir Iljitšin karkotusaika Siperiassa päättyi, hän palasi Venäjälle ja asui jonkun aikaa Moskovon lähellä Podolskissa perheensä luona. Minä asuin siihen aikaan julkisen valvonnan alaisena Bobrovissa — syrjäisessä kaupunkipahasessa Voronežin

läänissä. Olin juuri noussut sairavuoteesta: olin potenut raskaan lapsivuodekuumeen toisen synnytyksen jälkeen. Ja silloin sain sähköen Vladimir Iljitšiltä, jossa hän kutsui tulemaan pikaisesti Podolskiin. Me valmistauduimme heti mieheni kanssa matkaan ja kesäkuun alkupäivinä olimme jo Podolskissa, pienessä talossa, jossa Maria Aleksandrovna silloin asui tyttäriensä Annan ja Marian kanssa.

Vladimir Iljitš otti meidät vastaan reippaana, elämäniloisena ja kertoi lukuisista suunnitelmistaan. Viivyimme Podolskissa puolitoista päivää. Koko ensimmäinen päivä meni kiivaassa väittelyssä „Rabotšeje Delon” johdosta. Rabotšejedelolaiset varustivat silloin erittäin voimaperäisesti kirjallisuudellaan erikoisesti syrjäseutuja, ja me, ollen sellaisen mustanmullan talonpoikaisläänin kuin Voronežin keskuksessa, käytimme muun kirjallisuuden puutteessa sitä. Vladimir Iljitš arvosteli ankarasti rabotšejedelolaisten harhoja ja virheitä. Erottiin ystävällisesti. Päätettiin kirjoittaa äänenkannattajaan, jonka Vladimir Iljitš aikoi perustaa. Tätä tulevaa suurta työtä varten hän kokosikin ympärilleen entisiä tovereitaan eri puolilta Venäjää<sup>1</sup>.

Muistan vielä aivan selvästi jäähyväisemme. Oli kaunis kuuma kesäkuun päivä. Vladimir Iljitš ja mieheni olivat juuri uineet joessa. Me seisimme pienessä puistikossa talon edessä. Vladimir Iljitš seisten kädet taskussa ja katsellen meitä tarkkain silmin antoi meille tehtäviä Nižniin. Asia oli nimittäin siten, että me mieheni kanssa olimme päättäneet matkustaa Podolskista Nižniin tapaamaan äitiäni, ja Vladimir Iljitšin oli matkustettava Volgaa pitkin etemmäksi muistaakseni tapaamaan Nadežda Konstantinovnaa, jonka karkotusaika ei ollut vielä päättynyt; hän asui silloin Ufassa. Vladimir Iljitš pyysi meitä ennen hänen tuloaan Nižniin käymään mikäli mahdollista kaikkien siellä asuvien tovereiden luona ja järjestämään hänelle tapaamisen heidän kanssaan. Muutaman päivän kuluttua lähtömme jälkeen Podolskista saapui Vladimir Iljitškin Nižniin yhdessä Anna Iljinitšnan kanssa. Kokous nižegorodilaisten kanssa pidettiin äitini asunnossa Polevajakadulla Pjatovin talossa. Ja nižegorodilaiset olivat myöhemmin eräitä ensimmäisiä täsmällisiä ja vakituksia „Iskran” avustajia.

---

En kuvaa muistelmissani Vladimir Iljitšin sosialidemokraattista toimintaa Pietarissa 90-luvulla. Siitä ovat viime

---

<sup>1</sup> Tästä tapaamisestamme Vladimir Iljitšin kanssa Podolskissa on Anna Iljinitšna maininnut eräässä muistelmassaan Vladimir Iljitšistä. S. N.-S.

aikoina<sup>1</sup> toiset toverit kirjoittaneet ja kertoneet paljon arvokasta.

Muistelmalehtiseni on vain pieni piirto tämän suuren, meille kaikille, jotka hänet tunsimme, niin tavattoman kalliin miehen ihmeellisestä henkilökuvasta.

---

<sup>1</sup> Muistelmat on kirjoitettu vuonna 1930.—*Toim.*

